

Kırsal Turizm ve Avrupa'da Kazanılan Deneyim

Dr. Füsun SOYKAN

Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi

ÖZ

Bu çalışma, Avrupa'daki bazı ülkelerin kırsal turizm uygulamalarını tanıtmayı amaçlamaktadır. Seçilen ülkeler Fransa, İtalya, İspanya, Avusturya ve İngiltere olup, bu seçimde; coğrafi ortamları bize benzeyen ülkeler ile kırsal turizmde belirli bir düzeye ulaşmış veya geliştirmekte olan ülkeler dikkate alınmıştır. Kırsal turizm, Avrupa'nın birçok ülkesinde iç ve dış turizm kapsamında yerini aldığı gibi, yerel kalkınmada oynadığı rol, kütle turizmine alternatif oluşturması, tar ve kent kültürünü buluşturması ve turistik yoğunlaşmayı engellemesi bakımından önemli bir işleve sahiptir. Kırsal turizmin geliştiği Avrupa ülkelerinde halkın en az üçte biri tatillerini kırsal alanlarda geçirmektedir. Kırsal turizm; aile ve yetişkin turizmi olup, daha çok orta gelirli sınıflara hitap etmekte, ancak kültürlü ve yüksek gelir grubundan kişilerin tatillerinde bu turizm türüne ayırdıkları pay, her geçen gün artmaktadır. Avrupa'da kırsal turizmin en temel özelliği en küçük yerleşme biriminden Avrupa geneline kadar çok iyi örgütlü olması, plan ve projelerle yürütülmesidir. Çalışma, kaynakçada yer alan kaynakların temin edilmesi ve ülkeler arasında karşılaştırmaları kolaylaştırması açısından aynı konuların (gelişim, coğrafi dağılım, etkinlikler, katkılar, örgütlenme vb.) işlenmesi yönünde hazırlanmıştır. Böylece ele alınan ülkelerin kırsal turizm deneyimlerinden yola çıkarak, Türkiye'de turizm türlerinin çeşitlendirilmesine, turizmin alansal dağılımına ve kırsal kalkınmaya önemli katkıların olacağını düşündüğümüz kırsal turizm hakkında bilgilendirmeye gidilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Kırsal turizm, Tarımsal Turizm, Çiftlik Turizmi, Avrupa, Fransa, İtalya, İspanya, Avusturya, İngiltere.

GİRİŞ

Kırsal turizm, kişilerin doğal ortamlarda dinlenmek ve değişik kültürlerle bir arada olmak amacıyla bir kırsal yerleşmeye gidip, orada konaklamaları ve o yöreye özgü etkinlikleri izlemeleri ya da katılmalarıyla gerçekleşen bir turizm türüdür.

Doğal güzelliklerini, kıyılarını, denizlerini, tarihsel ve kültürel değerlerini, hatta kentlerini bile turizmde pazarlayan ülkeler, kırsal coğrafi ortamların ayrılmaz birer parçası olan kırsal yerleşmelerini de turizmde değerlendirmeye çalışmaktadırlar. Ülkelerin bazıları, kıyılarıdaki yoğun baskıyı azaltmak üzere kırsal turizme yönelirken, bazıları da iç göçü önlemede, bölgelerarası gelişmişlik farklarını azaltmada bu turizm türüne başvurmakta, bir kısmı ise turizm sunabilecekleri ortamların sınırlı olması nedeniyle gelir getiren yeni bir kaynak olarak kırsal turizmi benimsemektedirler. Bugün dünyada kıyı turizmi, kıy

sporları turizmi, kültür turizmi, termal turizm, fuar-festival turizmi, kongre turizmi gibi turizm türlerinde tanınmış ülkeler varsa, kırsal turizmde de böyle bir aşamaya gelinmiştir. Öte yandan iç turizm kapsamında da kırsal turizm, kentleşmiş ve sanayileşmiş toplumlarda "kirlere dönme" eğilimindeki kent insanını dinlendirme ve canlandırma gibi bir görev üstlenmiştir. Nitekim, kent insanının pahalı, kalabalık ve dejenere olmuş kıyı mekanları yerine tatilini kırlarda geçirme isteği her geçen gün artmaktadır.

Kırsal turizm gerçeğini çiftlikte veya köyde tatil geçirme, diğer bir anlatımla kırsal alanda dinlenme ve eğlenme oluşturmaktadır. Çiftlik, kent insanı için çok değişik bir semboldür. O, doğanın sırlarını bilen toprak insanının evi, hayvan sürülerinin yaşam yeri, taze ve doğal ürünlerin iştahla yenildiği otantik bir ortamdır. Tatilcinin düşlerindeki bu çiftlik imajı, ne yazık ki gitgide mono üretimin yapıldığı makinalaşmış bir tarım işletmesi gerçeğine dönüşmektedir. Bu-

nunla birlikte, yine de çiftlikte konaklama, kentliler için çekici gelmektedir. Köy, kent insanına; yerel animasyonu, sosyal sıcaklığı ve dostluğu çağrıştırılmaktadır. Çiftliklerde olduğu gibi, köylerde de birtakım değişiklikler, dönüşümler yaşanmasına rağmen, köyler hala ayakta. Zengin kültürel mirasa sahip, canlı, konuksever köylere turistik talep her geçen gün artmaktadır. Kırsal alan, kırsal turizm için köysel yaşamın ve çiftlikte konaklamanın tamamlayıcısıdır. Günümüzde tatilciler, kırsal alanı gezmek, tanımak kadar bu alan içinde aktif olmayı da tercih etmektedirler. Çünkü buraları, özgürlüğün, nefes alıp vermenin, temiz suyun, renklerin ve özellikle de yeşilin, kokuların ve şarkıların doğal mekanıdır. Kırlar, insanları nehirler ve patikalar boyunca yürümeye, ormanların içinde dolaşmaya, dağların yamacında, yüksek falezlerde, göllerde, yeraltında, gökyüzünde peyzajları seyretmeye davet etmektedir. Çiftlik, köy ve kırsal alan birbirini tamamlayarak, turizme kültürel, ekonomik ve çekici bir boyut kazandırır (CCE 1993).

Köy turizmi, çiftlik turizmi, yeşil turizm, tarımsal turizm vb. hepsi kırsal mekanların turizm türüdür ve ortak bir ad olarak kırsal turizm denilebilir. Kırsal turizmde alansal organizasyon yoğunlaşma-dağılıma şeklinde ikili bir yapıya sahiptir : çiftlik, köy veya istasyonlarda konaklama nedeniyle yoğunlaşma, açık-hava mekanlarında etkinliklerin (atlı veya yaya yürüyüşleri, akarsu turizmi) organize edilmesi nedeniyle dağılıma. Aynı zamanda, bu turizm türünü seçenlerin oluşturduğu "yeşil turistik akımlar" söz konusudur. Nasıl ki dünyada kitle turizmde, turistlerin kanalizasyonu olduğu turistik ulaşım güzergahları varsa, kırsal turizmde de belirli yönlere akımlar vardır. Sözgelimi Hollanda, Belçika ve Almanya'dan Fransa, İtalya ve Avusturya'ya, merkezi Avrupa'dan Britanya kırlarına yönelme gibi. Ancak bu yeşil akımlar, deniz turizmi ve kış sporları turizmdeki turistik akımlara göre çok zayıftır (Lozato-Giotart 1987).

Kırsal turizmde yol katetmiş birçok Avrupa ülkesi (Fransa, Avusturya, İtalya, Almanya, İngiltere, İrlanda, İsviçre, Hollanda, Belçika, İspanya, Portekiz, İskandinav ülkeleri vd.) bulunmaktadır. Kırsal turizm, bu ülkelerde iç turizm yanında, dış turizme de hizmet verir bir düzeye ulaşmıştır. Avrupa'da uzun yıllardan beri geleneksel biçimde iç turizm hareketi olarak sürdürülen kırsal turizm, her zaman kır ve kent kültürünü buluşturma görevini üstlenmiştir. Öte yandan birçok ülkede kırsal alanın turizmde kullanımı çok daha yeni olup, 1970'lerden sonra gündeme gelmiştir. Eski veya yeni olsun, önemli olan kırsal alanlarda turistik gelişimin kazandığı boyuttur. Bu büyüme,

iki güncel sonucu beraberinde getirmiştir ; birincisi, turizmin kırsal kalkınmada oldukça başarılı bir rol oynaması, ikincisi, kitle turizmine alternatif bir boyut kazandırmasıdır. Bu nedenle Avrupa'nın kırsal bölgelerinde, turizm yerel kalkınma politikaları içinde yerini almıştır (CCE 1993).

Avrupalılar, kırsal turizmi, kırsal kalkınma bazında, hatta bazı yörelerin kalkınmasında yönlendirici bir güç olarak düşündükleri için, çok geniş çaplı bir örgütlenmeyle kırsal turizmi yönetmekte, çeşitli ulusal ve uluslararası dernekler altında birleşmektedirler. Bunlardan biri olan Uluslararası Kırsallık-Çevre-Kalkınma Derneği (R.E.D.) bünyesinde tarım-çevre-turizm adına sınırlarötesi gruplarla ortaklaşa seminerler organize edilmektedir. Bu seminerlerde işlenen ağırlıklı konular, ülkelerin çeşitli bölgelerindeki kırsal turizmi (tarımsal turizm ya da çiftlik turizmi adıyla da anılmaktadır) büyüteç altına alarak uygulanan programları tanıtmak, deneyimleri aktarmak, sorunlara çözüm bulmak, tarım-çevre ve turizmin karşılıklı etkilerini araştırmak şeklinde özetlenebilir (Uget Dossier R.E.D.).

Avrupa'da kırsal turizmle doğrudan ilgili ulusal kuruluşlardan bazıları şunlardır : İspanya; Asociacion Agroturismo, Libertur S.A., Fransa; Fédération Nationale des Gîtes de France, Agriculture et Tourisme, Café-Couette, Clé Confort France, Nid-Vacances, Fédération Française de Randonnée Pédestre, Fédération Nationale des Logis de France, İngiltere; Farm Holiday Bureau, Logis of Great Britain, İtalya; Anagritur, Agriturismo, Turismo Verde, Terra Nostra. Bu ulusal boyuttaki örgütlenme dışında kırsal turizm, Avrupa'da uluslararası kuruluşlara da sahiptir: Euroter, Eurovillages, Fédération des Eurologis, Fédération des Eurogîtes, Euragritour vd. (CCE 1993).

Avrupa'da 1980'lerin ortasında Avrupa Komisyonu'nun, turizm alışkanlıkları üzerine yaptığı bir araştırmada, kırsal turizme olan eğilimler de saptanmıştır (Cavaco 1995). Bu araştırmaya göre ; kırsal turizmin geliştiği ülkelerde, genellikle insanların en az 1/3'ü tatillerini geçirmek amacıyla kırsal alanlara gitmektedir. Sözgelimi Hollanda'da tatile çıkanların % 39'u birinci tatil yeri olarak kırsal alanları seçmektedir. İngiltere'de ise nüfusun 3/4 ü yılda en az bir kez, kırsal alanları ziyaret etmektedir. Yine aynı çalışmanın verilerine göre ; Avrupalı turistlerin kırsal kesimde tatili tercih etmesinin nedenlerinin başında doğal alanların çekicilikleri ve-bozulmamış ortamlar olmaları, geçmişten izler taşımaları ve sıcak ilişkilerin kurulabilmesi gelmektedir. İyi eğitim almış, kültürlü, yüksek gelir grubunda yer alan kişiler, tatillerini birkaç bölüme ayırmakta, farklı yerlerde ve farklı tu-

rizm türlerine katılarak geçirmektedirler. Bu grubun tatillerinde kırsal turizm ayrılan süre her geçen gün artmaktadır. Kırsal turizm çerçevesinde, Avrupa'da 1987 yılında, konaklamayla ilgili istatistiklere bakıldığında, turistlerin en fazla; kır pansiyonları ve otellerde (% 30), arkadaş evinde (% 21) ve kırsal kampinglerde (% 16) kaldığı görülmektedir (Cavaco 1995).Yine Avrupa Komisyonu'nun 1992 yılında kırsal turizmi geliştirmek amacıyla organize ettiği yarışmada seçilen 48 proje, finansal açıdan desteklenerek yürürlüğe konmuştur. Bu projelerden birkaç örnek vermek gerekirse; Endülüs'te Kırsal Pansiyonlar (İspanya), Tarım- Çevre-Turizm (Belçika), Avrupa Kırsal Turizm Ağı (Fransa), Avrupa Kırsal Turizm Programı: Exert (İngiltere) (CE 1994).

Kırsal turizmde aile yanında kalma, diğer bir ifadeyle aile pansiyonculuğu, kırsal alanlarda turistik konaklamanın en önemli şeklidir. Turisti ağırlamak için evinin kapısını açan köylü veya çiftlik sahibi, atalardan kalma konukseverlik geleneğinin yaşatılmasında aracı olmaktadır. Son on yıldan beri aile pansiyonculuğu çeşitli ülkelerde "breakfast, zimmerfrei, gîte" kelimeleriyle gündeme gelmiştir.

Özellikle güney Avrupa'da, sosyal yaşam yerleri olarak sayılan kırsal hanlar ve köy otelleri, kır otelciliğinin temsilcileridir. Birçok ülkede kırsal otel girişimciliğini geliştirmek üzere "Logis de France" modeli örnek alınarak çeşitli ulusal kuruluşlar doğmaktadır.

Kırsal kamping, Avrupa ülkelerinin çoğunda gelişmesine rağmen, turistik aktivitenin tamamını içermemektedir. Kırsal kamping, çiftlik kampingi (tarımsal turizm çerçevesinde) ile sınırlıdır. Kırsal turizm tür konaklama Benelux ülkelerinde, Almanya, Fransa ve İngiltere'de oldukça gelişmiştir.

Aile tatil köyleri; fransız modeli olup, ekonomisi gerilemekte olan kırsal yörelerde ve arazi düzenlemesi sırasında başvurulan bir modeldir (CCE 1993).

Ülkemizde Marmara, Ege ve Akdeniz bölgelerinde büyük kentlerin veya gelişmiş turizm merkezlerinin yakınındaki bazı köyler günümüzde keşfedilerek, ziyaretlere konu olmaya başlamıştır. Bu köylerin çoğu hafta sonu yürüyüşlerinde gezi güzergahı üzerinde oldukları için uğranılan, çevrelerinde piknik yapılan, kır lokantasında yemek yemeye gidilen yerlerdir. Kısacası kentlimiz ve yerli turistlerimiz, köylerin çekiciliğinin farkındadırlar ve bu konuda bazı seyahat acentalarının uzmanlaştığı görülmektedir. Ancak tesadüf, merak, tavsiye, gibi motivasyonlarla yapılan gününbirlik köy ziyaretleri, tam anlamıyla kırsal turizm sayılamaz. Yabancı turistlere yönelik, doğrudan bir köye rezervasyon yapılarak köy evle-

rinde konaklama hizmeti verilen ve köy halkının gelişimini turizmden sağladığı köy sayısı ise çok azdır. Halbuki köylerimizi bilinçli şekilde turizme açmanın çok çeşitli yararları vardır. Bu yararların doğrudan köye etkisi olduğu gibi, bir kısmının köyün yer aldığı bölgeye hatta ülke turizmine ve dolayısıyla da ülke ekonomisine katkıda bulunacak derecede çok yönlü, çok geniş çaplı olduğu söylenebilir (Soykan 1999).

Bu makalede kırsal turizm, Avrupa'dan seçilen bazı ülkelerde (Fransa, İtalya, İspanya, Avusturya, İngiltere) çeşitli özellikleriyle tanıtılmaya çalışılmakta, ülkelerin kırsal turizm potansiyeli ve bu turizmin dağılışı, etkinlikleri, örgütlenme yapısı gibi konulara yer verilmektedir. Seçilen ülkeler arasında Akdeniz Havzası'nı paylaşan ülkelerin de olmasına ayrı bir özen gösterilmiştir. Bu düşüncenin oluşmasına sürükleyen neden, Türkiye'de henüz kurallarına göre tam uygulanamayan kırsal turizm için, Türkiye'ye benzeyen ülkelere yola çıkarak uyarlanabilecek örnekleri seçmektir. Şüphesiz Akdeniz dünyasında coğrafi ortam benzerliği olsa bile, Türkiye'nin farklı kültürel kimliği, kırsal turizmi kendimize özgü geliştirmemizi şart kılmaktadır. Bu farklılık aynı zamanda bizim için bir şans, bir avantajdır. Türkiye'nin kırsal kültür zenginliği ve otantikliği, günümüzdeki turizm eğilimleri düşünüldüğünde büyük bir çekicilik demektir. O nedenle kırsal turizme yavaş yavaş, organize biçimde, muhakkak örgütlenerek doğru mekanlardan başlanmalı, halk bu konuda eğitilmeli ve hedef kitlelerin seçimi doğru yapılmalıdır.

FRANSA'DA KIRSAL TURİZM

Fransa'da ilk kez köy evleri, 1951 yılında Alpes de Haute Provence bölgesinde turiste açılmış, yazın iki ayı boyunca köylülerin turistleri ağırlaması sağlanarak, kırsal turizm gerçek anlamda başlamıştır. 1955 yılında devletten destek almaya başlayan kırsal turizmde üçlü bir amaç gözetilmiştir :

- Yeşil turizmi geliştirmek,
- Köylülere ek gelir sağlayarak iç göçü önlemek,
- Köylerin tarihsel mirasını restore ederek korumak.

Fransa'da kırsal turizmin 1950'li yıllardan itibaren bir ekonomik etkinlik olarak teşvik görmeye başlamasıyla, özellikle 1960'lardan sonra kırsal dünya ve tarım için yeni bir şans kapısı açılmıştır. Son yıllarda ise, kırsal alanların düzenlenmesinde turizmden sosyal ve ekonomik açıdan maksimum yararlanmak üzere, bir dizi programlar devreye sokulmuştur.

Fransa'da bazı görüşlere göre kırsal turizm kapsamında; av turizmi, rekreasyonel ve sportif balıkçılık, golf turizmi, binicilik ve milli parklar yer alabilmektedir. O nedenle, ormanları, nehirleri, su kanalları ve canlı peyzajı ile kırsal potansiyeli yüksek bir ülke olan Fransa'da, özel bileşik turlar (tren + bisiklet + patika yollarda yürüyüş) birçok bölgede organize edilmektedir (Bonneau 1984)

Fransa'da kırsal turizmin gelişim evresinde konaklama işletmeleri aşağıdaki özelliklere sahip olmuştur (Kültür ve Turizm Bakanlığı 1983):

İkinci evler; kırsal alanlarda en yoğun olarak Ile de France, Normandie ve Lyon'da toplanmıştır. Buralarda eski kır evlerinin restorasyonu yapılarak, ikinci eve dönüştürülmesi çok yaygındır. Bir bölgede eski ev kalmayınca, bu kez talep çiftlik evlerine kaymaktadır.

Fransa'da 1970'li yıllardan itibaren devlet ve yerel yönetimlerin kırsal düzenleme konusunda uyumlu çalışmaları ve eşgüdüm girişimleri sonucunda; Yeşil Tatil Köyleri kurulmuştur (1). Yine aynı yıllardaki çalışmalar sonucunda, ulusal veya bölgesel parklar (bu parklar, kırsal turizmin tamamlayıcısıdır), suyla ilgili düzenlemeler (kent insanının dinlenme ihtiyacı için kısa süreli tatillerinde gidebileceği, göl ve baraj kıyılarında dinlenme-eğlenme tesislerinin kurulması gibi) ile aile pansiyonları oluşturulmuştur. Aile pansiyonları; bir tatil köyüne ekli olarak kurulanlar, bağımsız pansiyonlar ve kırsal pansiyonlar olmak üzere başlıca üç türdür. Bunların yanısıra, çok çeşitli etkinliklere yönelmeyi teşvik etmek amacıyla 1976'dan itibaren "*pansiyon köyleri*" formülü uygulamaya konmuştur. Pansiyon köylerinde bir başka amaç, ülkenin mimari varlığının canlandırılmasıdır.

Kırsal pansiyonlar; en yaygın kırsal turizm konaklama tesisleridir. Özel amaçlı pansiyonlar (atçılık, balıkçılık, aile ve çocuk pansiyonları gibi) şeklinde uzmanlaşmaya dahi gidilmiştir. Çeşitli kuruluşların çatısı altında birleşmişlerdir (2).

Kır otelleri; kent merkezleri dışında olup, daha 1980'lerin başında 60.000 odaya sahipti. Kırsal alanlarda ve çiftliklerde bir başka konaklama tesisi ise kır kampingleridir (3).

Fransa'da son otuz yılda (1985 yılına göre), 28.000 den fazla pansiyon ve 140.000 yatak kırsal turizmin hizmetine girmiştir (Longin 1985).

Kırsal turizmde genellikle 13 günlük bir konaklama tercih edilmekte, bir günde Fransız turistlerin harcaması ortalama 115 FF olurken, yabancılar da 149 FF'na yükselmektedir. Bu harcama tutarı, diğer turizm türlerine göre oldukça düşük sayılmaktadır (Bilanges 1990).

Kırsal yerleşmelerdeki basit donanımlı konaklama tesislerinin % 50'den fazlası aşağıdaki bölgelerde yer almaktadır (Coll. Hôt.et Tourisme 1990):

- Rhône-Alpes (% 16)
- Midi-Pyrénées (% 10)
- Provence-Côte d'Azur (% 9)
- Lanquedoc-Roussillon (% 8)
- Aquitaine (% 8)

Fransa'da turizmi kırsal bölgelerde yoğunlaştırarak, bu alanlardan en iyi şekilde faydalanmak amacıyla, köyler ve beldeler biraraya getirilmektedir. Oluşturulan birlik veya dernekler, belirli standartlar çerçevesinde organizasyonu sağlamaktadırlar. Sözgelimi Savoie Köy İstasyonları Birliği yerel yatak sayısını yerli nüfusun en fazla altı katı olarak belirlemiştir. Böylece köylerin konuk etme kapasitesi sınırlandırılmış, turist yoğunlaşmasından kaçınılmıştır. Bireysel ve kolektif evler birarada turizme açılmışlardır. Köylerin ilk yapısı; ana caddesi, alışveriş meydanı, kilisesi, pansiyonları veya hanlarıyla korunmaktadır. Dağ ortamında yer alan bazı köylerin çevresindeki kayak pistleri, kış sporları olanağı yaratmaktadır. Bu yerler turistik mekan olarak iki kutuplu (köy ve kayak pistleri), çok işlevli (tarım ve yaşayan el sanatları) ve dışa açık yapılarıyla dikkatleri çekerler. O yüzden, köylerin özgünlüğünün korunmasını sağlamak üzere çekiciliklerin artırılmamasına çalışılır (Lozato-Giotart 1987).

Fransa'da kırsal alanlarda turizmin gelişmesinde temel çekiciliklerden birini kırsal yollar oluşturur. Bu yollar ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde resmi makamlarca veya derneklerce farklı şekillerde kullanıma açılmışlardır. Fransa'da kırsal alanlarda bireysel veya grup halinde yürüyüşler ya da organize geziler, her geçen gün daha fazla benimsenmektedir. Çünkü kırsal alanlar, insanların fiziksel ve kültürel gereksinimlerini karşılamakta, bol oksijen alma isteklerine cevap vermekte, ülkenin derinliklerini keşfe olanak tanımaktadır. Kırsal yollarda en eski ve en iyi organize edilmiş etkinlik uzun yaya yürüyüşleridir. Çok geniş bir yürüyüş ağı, özel rehberleri vardır. Fransa'da 9 milyon uzun yaya yürüyüşçüsünün olduğu tahmin edilmektedir (4).

Ülkenin çeşitli bölgelerinde her kırsal yürüyüş güzergahının kendine özgü bir kimliği vardır: ekonomik, doğal, kültürel. Kimileri tarım ve hayvancılık alanlarının içinden geçer, kimileri son derece güzel manzaralı bakir doğal mekanlar arasında uzanır, kimileri de eşsiz kültür eserlerinin yer aldığı yerleşmelerle birleşir. Kırsal yollar eskiden insanların, eko-

nominin ve teknolojinin geçişine hizmet etmekte iken, halen bir kısmı eski işlevlerini sürdürmekte, buna karşılık kırsal dünya için yeni bir gelir kaynağı olan turizmin kırlara ulaşmasına aracılık etmektedir. Kırsal yolların bir miras olduğu konusunda birleşen fransızlar, yeşil turizmin yaygınlaşması karşısında kırsal yolların yönetimi, korunması ve geliştirilmesi konularında çok sayıda plan ve programları yürürlüğe koymuşlardır. Daha 1974'de kırsal gezilerin bölgesel planları yapılmıştır. Böylece kırsal gezi yollarını korumak kadar, bir kısmını da rezerve ederek geleceğe bırakmak anlayışı planlara girmiştir. 1984 yılında yapılan bir araştırmaya göre, Fransa'da listeye alınmış kırsal yolların uzunluğu toplam 250.000 km dir. Valilikler dahilinde bu tip yolların uzunluğu 1.000-12.000 km arasında değişmektedir. Yürüyüşçüler için yolların çeşitli mola noktalarında konaklama olanakları hazırlanmıştır (Osouf 1989).

Kırsal turizmin vazgeçilmez bir parçası olan uzun yürüyüşlerde, yürüyüş güzergahları boyunca geceleme gereksiniminin olması, basit donanımlı kırsal evlerde konaklamayı gerekli kılmaktadır. Fransa'da bu amaçla "gîtes ruraux" lar kullanılmaktadır. Bu kırsal pansiyonlarda klasik biçimde ve çoğunlukla konaklama, bazılarında ise restoran hizmeti de verilmektedir. Kırsal yollar üzerindeki eski dağ evlerinin restore edilmesiyle bu birimlerden birer aile işletmesi şeklinde kazanç sağlanmaktadır. Mülk sahiplerinin bazıları küçük çaplı hayvancılık yapmakta, peynir imal etmekte, atölyelerini turiste açmakta ve ürünlerini onlara satmaktadır. Buna ev yapımı reçel ve şarap da eklenebilmektedir. Ürün çeşidi arttıkça müşterilerin ve gecelemelemin de arttığı gözlenmektedir.

Fransa'da yerel kalkınma politikaları içinde, kırsal turizmi geliştirmek önemli bir yer tutmaktadır. Bunun için birçok yerde program ve projeler yürütülmektedir. Bir aile işletmesine ait çok küçük boyutlu projeler ile bir köyü veya bir bölgeyi içine alan ya da bölgelerarası işbirliği ile gerçekleştirilen projeler bulunmaktadır. Her biri, birer deneyim kazandıran bu uygulamalardan birkaç örnek vererek, Fransa'da kırsal turizmin nasıl ele alındığını, neleri içerdiğini göstermek istiyoruz (Uget Dossier R.E.D.):

Voj masifinin kuzey ucunda (Vosges Mosellanes), % 65'i ormanlık alandan ve 65 kırsal yerleşmeden oluşan bölgede (yalnızca Bitche ve Sarrebourg turistik iki yerleşmedir) yirminci yüzyılın ortalarına kadar ormancılık ve hayvancılıkla (hayvan yemi ekimi ve saraciye de dahil) ilgili üretim yapılırken, daha sonra orman işlerinde makinelaşmanın devreye girmesiyle, fabrika işçiliği artmış, eskiden pek önemsenmeyen tarım ve hayvancılık sektörü yeniden ilgi

odağı haline gelmiştir. Bu arada turizm, yalnızca Voj masifinin güneyinde alp kayakçılığı ile sınırlı iken, kuzey tamamıyla el değmemiş bir yapıda idi. İşte yerel kalkınma politikası çerçevesinde turizm, 1970'lerden itibaren çiftçiler arasında yerini almaya başlamıştır. 1972 yılında yaratılan Kuzey Vojlar Bölgesel Doğa Parkı, turizme önemli bir kaynak oluşturmuştur. Turizm yoluyla kırsal evler ve çiftlikler konaklamaya uygun hale getirilerek hizmete sokulmuş, çiftlik ürünlerinin yerinde satışı sağlanmıştır. Kırsal turizmin, tarıma ait aktivitelerle çeşitlendirilmesine çok önem verilmektedir. Bunu sağlayabilmek için; çiftçilere bilgi verilmekte ve eğitim stajları uygulanmaktadır. K.Vojlarda turistik gelişme, Bölge Genel Konseyi'nin hazırladığı yıllık programlar ile ona uyumlu hale getirilen Yerel Düzenleme Programları çerçevesinde yürütülmektedir. Konsey, hayvansal ürünler, binicilik ve orman ürünlerinin ticareti ve yatırımlar konusunda güvence vermektedir.

Çiftlik turizmi uygulamalarına Ariege bölgesinden bir örnek verilebilir. 1990 yılında 6 çiftlik sahibinin kurduğu dernek, çiftlik ürünlerinin satışı ve promosyonu için çalışmaktadır. Onun için çiftliklere ücretsiz ziyaretlerle turist çekerek, yerinde satışın artırılması amaçlanmıştır. Birbirine bağlı ve tamamlayıcı etkinliklerle 6 çiftlik, 6 mola noktasında hizmet sunmaktadır. Herbiri ayrı isimlerle anılan bu ziyaret noktalarında ; sözelimi gelenekselliği temsil eden çiftlikte inek peyniri imali ve satışı, ilginçliği simgeleyen çiftlikte tıbbi ve aromalı bitkiler üretimi ve satışı, doğa içerikli çiftlikte atlı gezinti ve uzun yürüyüş turları düzenlenmektedir. Bir başka etkinlik şekli ise ziyaretçilerin kendi ürünlerini (yün, peynir gibi) bizzat kendilerinin üretmesine olanak verilmesidir. Böyle bir uygulamayla, diğer bir deyişle tarımsal ürünlerin turizme dönük yetiştirilmesi, satışı ve turistin işin içine girmesiyle, özellikle kent insanı tarafından kırların bilinmeyen değerlerinin farkına varılmasına aracı olunmaktadır.

Çiftlik turizmine ait bir başka uygulamada, çiftlik içinde özel bir etkinliğin hedef alınarak, turizmin geliştiğini görmekteyiz. Nitekim, Soulages-Bonneval'deki bir çiftlikte golf sporu, çiftlik turizminin başlıca çekiciliğini oluşturmaktadır. Burada merkez etkinlik golftür ve bütün hizmetler onun etrafında toplanmıştır. Çiftlik müşterisinin profili doğrultusunda, zamanla bar-restoran birimi de eklenmiş, tenis ve yüzme havuzu projesi ise yürürlüktedir. Çiftlik işlerinde baba tarım ve hayvancılıktan sorumlu, anne pansiyonu ve restoranı işletmekte, çocuklar da bar-restoran ve golfle uğraşmaktadırlar. Golf için, 9 delikli 33 ha alan düzenlenmiştir. Böylece eski ta-

rım-hayvancılık çiftliğine, sokulan bu yeni aktivite sayesinde gelir artışı sağlanarak, çocukların ekonomik yetersizlikten dolayı aileden kopması engellenerek, aile işletmesi doğmuştur.

Bir başka proje örneği, Aigues-Vives'deki kırsal evlerin ticarileştirilmesine aittir. 1989 yılında, yerel yöneticiler ve mülk sahipleri biraraya gelmiş, kurulan dernek tarafından evler ortak kiralanmaya başlamıştır. Ayrıca esnaf ve restoran sahipleri de bu projeye desteklenmişlerdir. Boş duran bağ ve tarım evleri konaklamada faydalanılmak üzere restore edilmişler, çevrenin düzenlenmesi de bu çalışmalara eklenmiştir. Aynı zamanda bir sergi ve satış yeri açılmış, yerel şenlikler ve oyunlar düzenlenmiştir. Sonuç olarak hem geleneksel konutlar restore edilerek geleneksel mirasın yaşatılması sağlanmış, hem de yöre halkı yeni bir gelir kaynağına kavuşmuştur.

Çiftliklerin verimli işletilmesinde bir diğer çıkış noktası, çiftliklerin eğitsel amaçlı kullanımıdır. Bunun bir örneği Soulages-Bonneval'de 1970 yılında bir çiftlikte kamping deneyimi ile başlamış, yavaş yavaş konaklama 20 yıl içinde restore edilen kırsal evlere kaymıştır. Bugün bu alanda "keşif çiftliği" projesi yürürlüktedir. Projede, tarımın nasıl yapıldığını göstermek üzere bir müze kurulması planlanmıştır. Ayrıca çiftliğin tarımsal aletlere sahip olması, kümes ve et-süt hayvanlarını barındırması öngörülmektedir. Ziyaretçilerin çeşitli işlere katılması, sütün işlemlerden geçirilmesi aşamalarını izlemesi tasarlanmış olduğu için, bu çiftlik turizminde eğitsel amaç ön plana çıkmaktadır. Nitekim, projede yemekhane + sergi evi + süt işleme laboratuvarını içine alan bir binanın yapımı gündemde idi. Daha sonra, bu etkinliklere yakın çevrenin eski araba koleksiyonu ile gezilmesi eklenerek, etkinlikler çeşitlendirilmiştir. Böylece eskiden az gelir getiren et-süt hayvancılığı ve tarıma uygun olmayan topraklar, turizm sayesinde yeni bir kimlik kazanmış, turistik gelişme, gelir yükselmesini beraberinde getirmiştir.

Kırsal yerel ürünlerin çiftlik ortamında değerlendirilmesi için ortaya atılan "ziyarete açık çiftlikler" fikri, St-Jean du-Gard'da bir projeye bağlanarak uygulamaya konmuştur. Burada çıkış amacı, mevsim meyvalarını bir şenlik kapsamında tanıtmak, köylü pazarında satmaktır. Bir grup çiftçinin bir demek etrafında organize olarak, hem yerinde satış hem de çiftlik evinde müşterilerini konuk etmeleriyle bu işe başlanmıştır. Dağlık yörede yer alan her çiftlik işletmesi 2-3 farklı atölyeye sahiptir: bal üretimi + çiftlikte kamping + koyun peyniri imali veya et satışı + domuz yetiştiriciliği + bal üretimi gibi. Çiftçileri bilgilendirme, teknik yardım, bülten yayınlanması gibi

konuların hepsi yerel örgütlenmenin bünyesinde yapılmakta ve yerel kalkınma programlarına uyumlu olarak çalışılmaktadır.

Yukarıda da belirttiğimiz üzere, yaya, atlı veya yük hayvanlarıyla gerçekleştirilen uzun kır gezileri, Fransa'da kırsal turizmde yer alan başlıca etkinliklerdendir. Yerel bir derneğin organize ettiği bu tür gezilerle Cévennes'leri 10 günlük bir yürüyüşle geçiş, kır pansiyonlarında barınma, herşey dahil 3230 FF'dir. Böyle bir girişime, üç farklı derneğe bağlı çiftçiler karar vermiş, önceleri ayrı ayrı çalışırken (kitapçık yayınlama, müşteri fişi tutma, kayıt bülteni hazırlama gibi) 1991'den itibaren birleşmişler, bir ağ kurmuşlardır. Çevre gezileri "alışılmadık bir başboşluk" sloganıyla turistlere sunulmaktadır. Yöredeki hayvan yetiştiriciliği yalnızca turizme yönelik yapılmaktadır. Yerel nüfusun zamanında terkettiği bu çevreye yerleşen yeni çiftçiler, yük hayvanlarından bir sürü oluşturmuşlardır. Daha önce sahipsizlikten çıkan yangınlarla tahrip olan doğal bitki örtüsü kontrol alınmış, peyzajın korunması sağlanmıştır. Yürüyüş + yemek + konaklamayı içine alan organizasyonlarda, yolboyu hanları ve pansiyonlar hizmet vermektedir. Dernek, yılda ortalama 2.000 kişiyi konuk ettiklerini bildirmektedir.

"Kırsal alanlarda yaşamı paylaşma" adı altında, Corbier masifindeki beldelerde yaşayan çiftçilerden on ikisi, kendi ürünlerini satmak üzere 1982'de bir demek kurmuşlar, yarım veya tam günlük turlar düzenleyerek, tarımsal alanlarını ziyaretçilere açmışlardır. Bu fırsatla ziyaretçi, üretici ile karşı karşıya gelmektedir. Turlara talebi arttırmak üzere gündüz etkinliklerine akşam animasyonları eklenmiş ve ziyaretler, kişilerin isteklerine göre kültürel ve botanik içerikli olmak üzere çeşitlendirilmiştir.

Bilindiği gibi kırsal turizmde, kırsal yerleşmeler baz alınarak çevredeki potansiyel ile entegre edilmiş uygulamalar söz konusudur. Ayrıca, bunun tam tersi olarak, öncelikle doğal ortam zenginliklerini değerlendirmek üzere buralarda çeşitli etkinliklerin yaratılmasıyla kırsal turizme yönelme de görülebilir. Sonuçta eko turizm ile köy turizmi birleşmekte, insanların dinlenme ve tatil gereksinimleri hem doğanın içinde, hem de köyde karşılanmaktadır. Bu tür bir gelişime Korsika Adası örnek verilebilir (Richez et Richez-Battesti 1991). Korsika Adası 1970'lerden beri kapılarını, etkin biçimde açık hava doğa sporlarına açmıştır. En karakteristik etkinlikler, uzun doğa yürüyüşleri, atlı veya bisikletli geziler, kano-kayak ve kayaktır. Doğal zenginliğe bağlı olarak geliştirilen bu etkinlikler, Korsika turizminin temel çekicilikleri arasındadır. Onlar adada, kıyı turizminin tamamlayıcılarıdır, birbirlerinden yararlanırlar. Kıyı

turizmi ile iç kesimlerin doğa turizmi, Korsika turizminin iki bileşenidir. Diğer taraftan bu etkinlikler köylerde nüfusun yerinde kalmasına yardımcı olmakta, yerel sosyo-ekonomik kalkınmayı desteklemektedir. Adada en yaygın doğa sporu uzun yürüyüşlerdir. 1960'lerden beri yapılmasına karşılık, 1972'de Korsika Bölgesel Doğa Parkı'nın ilan edilmesiyle, bu parkı gezmek üzere yürüyüşçülerin talebi çok daha artmıştır. 1989'da 9000 kişi, 5-8 saat süren 15 farklı etap boyunca parkı yürüyerek gezmişlerdir. Yürüyüş güzergahları ; deniz kıyısı köylerden dağlara, adanın bir kıyısından öteki kıyısına olmak üzere çeşitlidir. Yürüyüşçülerin çoğu yarım pansiyon konaklamayı seçmektedir. Çünkü onlar bu sayede yerel ürünleri, mutfağı ve Korsika konukseverliğini tanımaktadırlar. Bu geziler rehber kitapçıkların yardımıyla kişisel olabildiği gibi, derneklerin organizasyonu ile grup şeklinde de olabilir. Böylece adadaki köyler, etkinliklerle entegre hale getirilmiştir. Köyler, yürüyüşçülerin mola noktaları (geceleme, yemek, alışveriş), derneklerin rezervasyon merkezleri, rehber ve yük hayvanı temin edilen yerler olmaları sıfatıyla yeni fonksiyonlar kazanmışlardır (Uget Dossier R.E.D.).

İTALYA'DA KIRSAL TURİZM

İtalya'nın sanayileşmiş kuzey kesimi ile kırsal etkinliklere dayalı güneyi arasında ikiye bölünmüşlük evvelki yıllarda oldukça güçlü idi. 1980 yılında aktif nüfusun yalnızca % 10'unun tarım kesiminde çalıştığı İtalya'da, 1960 yılından beri (1980'e kadar 20 yıl içinde) 5 milyon italyanın topraklarını terk ettiği belirlenmiştir. Bu toprak terki karşısında, Ulusal Tarım ve Turizm Derneği kurularak, "Agri-tourismo (Tarımsal Turizm)" fikri atılmış, tarımla uğraşanların evlerinin odalarını kiraya vermeleri, yerel ürünlerini ticarileştirmeleri gibi amaçlar benimsenmiştir. İlerleyen yıllarda görülmüştür ki bazı bölgelerden (özellikle Abruzzia) göç yavaşlamış, çiftçiler turistik işlere yönelmiştir. Diğer taraftan da bazı yerlerde (Tuscany, Umbria, Latium, Liquria vb.) köy evleri ikinci konut olarak değişime uğramış ya da kırsal alanlara yeni villalar yapılmıştır (Kültür ve Turizm Bak 1983).

İtalya'da yeşil turizmi geliştirmeye çalışan, seyahat örgütlerinden biri olan Anagritur, 1980'de Agri-tourist, Terranostra ve Turismo Verde'nin birleşmesiyle doğmuştur. 1980'li yılların sonuna doğru, yeşil turizme bağlı çeşitli etkinlikler öneren tarımsal turizm çiftlikleri (Azienda agrituristicas) ve binicilik kulüplerinin yaratılmasıyla, yeşil turizm içinde agri-tourismo başlıbaşına gelişerek, ondan ayrılmıştır (Pasqualin et Jacquot 1992).

Agri-tourismo, çok özel bir turizm türüdür ve özellikle kitle turizmini reddedenlere uygundur. Bu turizm türünün hitap ettiği kesim; kırsal peyzajı seven, kır kültürünün zenginliğine ve el sanatlarına hayranlık duyan, değişik mutfakları tatmaya meraklı kişilerden oluşmaktadır. Aynı zamanda, kentlerin kalabalık ve gürültüsünden kaçanları kırların sade ve sakin yaşamı çekmekte, çocuklu aileler bu ortamda rahat etmekte ve spor düşkünleri çeşitli olanaklar bulmaktadır (Guide Iter 1998).

İtalyanlar için kırsal turizm ; doğayla bütünleşmek, sessizlik, manzara güzellikleri, yeni sıcak arkadaşlıklar kurmak ve geleneklere geri dönüş anlamı taşımaktadır (Cavaco 1995).

Bugün İtalya'da kırsal turizm, çiftliklerle yakından ilişkili olduğu için daha çok tarımsal turizm veya çiftlik turizmi adıyla anılır. Çiftlik turizmi uygulamalarından birkaç örnek vermek gerekirse (Uget Dossier R.E.D.);

Latium bölgesindeki bir çiftlikte; ziyaretçilere çiftlik kampinginde konaklama, atla gezinti, gölde balık avı olanakları sunulmaktadır. Çiftlik, turistlerin pazar günü yürüyüş yaptıkları çok güzel bir ortamda bulunmaktadır. Çiftlikte başlıca işlevsel binalar; tarihi 15. yüzyıla inen büyük merkezî bir ev, hala dinsel törenlerin yapıldığı eski bir kilise, çiftlik hayvanlarının etlerinin satıldığı bir kasap dükkanı ve geleneksel yemekler sunan 50 masalı bir restorandır. Aile böyle bir girişimde bulunma nedenlerini ise; gelir azlığı, çiftlik ürünlerinin yerinde satılabilir özellikte olması, mevcut kasap dükkanında turistlerle eskidenberi kurulmuş olan sıcak ilişkiler ve ağırlamaya uygun bir ortam şeklinde açıklamaktadır. Kısacası tarımsal turizm, çiftlik ürünlerini en iyi biçimde değerlendirme aracı olarak görülmüş ve sonuçta başarıya ulaşılmıştır.

Sardunya Adası'nda Cagliari'den 10 km uzaklıktaki bir çiftlikte ise, üzüm, zeytin ve meyve yetiştiriciliğinin yanısıra, restoran ve konaklama hizmeti verilmekte, çiftlik ürünlerinin direkt satışı yapılmaktadır. Böyle bir girişime yönelmede; gelir arttırma isteği, çiftliğin uygun konumunun yarattığı çekicilik, aile üyelerini istihdam etme gerekliliği, ürünlerin çiftlikte satılabilirliği özelliği rol oynamıştır.

Emilie Romagne'daki tarımsal turizm örneğinde de yine, çiftlik işletmesine ait ürünlerin turizm yoluyla en iyi biçimde satılabilmesi, bu işe başlanmasını teşvik etmiştir. Çiftliğin konumu itibariyle bağcılığın geliştiği bir yörede ve sanatsal-tarihsel kaynakları zengin yerleşmeler yakınında yer alması, aileyi tarımsal turizme yöneltmiştir.

Pouilles'deki bir çiftlikte geliştirilen tarımsal turizm ise, çiftliğin bir orman kenarında kurulmuş ol-

ması nedeniyle geziye gelen turistler tarafından keşfedilmesiyle gündeme gelmiştir. Çiftliğin 80 masalık restoranı ve 8 yataklı konuk evinin ziyaretlere açılmasıyla, sebze üretimi artmış, böylece tarımsal kaynaklı kazanç artmıştır.

İtalya'da kırsal turizm 1980'lerden sonra pek çok kişi tarafından keşfedilmiştir. Kırsal turizmi seçenlerin büyük kısmını yetişkinler oluşturmaktadır. Onların da % 60'ını aileler meydana getirmektedir. Bu halile İtalya'da kırsal turizmin "aile ve yetişkin turizmi" olduğunu söylemek yanlış olmaz. 1986 yılında tarımsal turizm, 55.000 yatak kapasitesine sahipti ve bu turizm türüyle ilgili 6.000 çiftçiden 2.000 kişi, ikinci etkinlik olarak turizmi sürdürüyorlardı. 1990 yılında İtalya'da tarımsal turizmde 6.800 çiftlik (1.800 tanesi restore ediliyordu ve 1.500 tanesinde kamping yerleri yaratılmıştı), 9.500 kırsal bina ve 90.000 yatak hizmet vermekteydi. (Cavaco 1995) (5).

İtalya'da tarımsal turizmin bölgesel dağılışına bakıldığında; çiftliklerin restorasyonuna ve arazilerin değerlendirilmesine katkısı açısından önemli yerler şunlardır: Alto Adige/Bolsano (2.500 çiftlik), Tuscany (1.200 çiftlik), Umbria (200 çiftlik), Puglia (200 çiftlik).

İSPANYA'DA KIRSAL TURİZM

İspanya'da son yıllarda iç bölgelerdeki kırsal alanların ve özellikle de dağlık alanların turizme açılma yolunda ilerledikleri görülmektedir (6). İspanya'da gerçek anlamda plan ve projelerle yürütülen kırsal turizm, kıyı turizmine alternatif olarak özellikle dağlık yörelerde son yıllarda gündeme gelmiş olup, daha ziyade sosyo-ekonomik düzeyi orta gruptan yetişkinlere hitap etmektedir (Cavaco 1995). Katalonya, Galiçya, Bask gibi bölgelerde ve Balear Adaları'nda tarımsal turizm adı altında hizmet veren tesislerde (istatistikler eksik olmakla birlikte) 100-120 kadar kırsal pansiyon bulunmaktadır. Bask bölgesinde 1990 yılında 500 kişi ağırlanmış ve 3.500 geceleme sağlanmıştır. Gelenler orta gelir grubundan ve serbest meslekten kişilerdir, yaşları 20-40 arasında olanlar % 80'lik bir paya sahiptir (CCE 1993).

İspanya'da kırsal turizmin uygulama alanları arasında Pireneler de yer almaktadır. Sözelimi, göç nedeniyle nüfusu sürekli azalan, hayvancılığın hakim olduğu Ribagorza ve Sabararbe kantonlarında, göçü önlemek ve hayvancılığı geliştirmek amacıyla, bu sorunlardan yola çıkılarak, yöreye ek aktiviteler getirilmesi kararlaştırılmış, öncelikli olarak da doğal kaynakların değerlendirilmesi hedeflenmiştir. İşe çeşitli projeler üretilerek başlanmıştır. Bunlardan biri de dağ köylülerini turizme teşvik ederek, yöreye kırsal turizmi sokmaktır. Bu çerçevede, biri teknik (mu-

hasebe, Fransızca, kentleşme, animasyon, yasalar hakkında) diğeri deneysel (kırsal turizm uygulama örneklerini tanıtmak) olmak üzere iki yönlü kurslar organize edilmiş, daha sonra, eylem planları hazırlanarak uygulamaya konmuştur. Sözelimi, promosyon, yönetim, turistleri eğlendirme etkinliklerini planlama ile hizmet personeline dil, mutfak ve el sanatları alanında eğitim verme çalışmaları yapılmıştır. Nihayet 1989 yılında 14 ev düzenlenerek, turizme açılmış ve projenin de işletme safhası başlamıştır. Evler, Noel tatilinde, hafta sonlarında ve Ağustos ayında %100 dolmuştur (1992 yılına göre). Bu girişimin başarısında, bir İngiliz Acentasının, yörenin kırsal turizm birliği ile bağlantı kurması önemli rol oynamıştır. 1990'ların başında başlatılan bu projenin, günümüzde daha da başarı kazanacağına inanılmaktadır.

İspanya'dan kırsal turizm uygulamasına bir başka örnek olarak, Corufia ve Pontevedra bölgelerindeki 9 kırsal yerleşmeyi içine alan "Portodemouros Programı" verilebilir. Programın yönetimi Galice (Galiçya) Toplumsal Kalkınma Enstitüsü'ne aittir. Ona bağlı bir dernek programı yürütmektedir. Programın hedefi, bölgenin sosyal ve ekonomik kalkınmasına katkıda bulunmaktır. Bu doğrultuda da; kırsal turizm kalkınmada öncelikli sektör haline getirmek, yerel kaynaklardan daha fazla yararlanmak, tarımsal işletmeleri yeniden düzenlemek amaçlanmıştır. Amaçlara ulaşabilmek için devreye sokulan eylem planında şu hareket noktaları yer almaktadır: teknik destek, mesleki eğitim, kırsal turizm, el sanatları ve yerel hizmetler, ürünleri ticarileştirme, derneğin fonksiyonu ve donanımı. 1992 yılında hazırlanmış bu projenin sonuçları bilinmemektedir, ancak kapsamı itibarıyla, kırsal turizme ne denli önem verildiği anlaşılmaktadır. Nitekim, projede; pazar saptama, yerel halk ve girişimciler için kırsal turizm ve çevre eğitimi verme, geleneksel el sanatlarını destekleme, yeni işler ve ürünler yaratma, halk kültürünü turistik sunuma hazır hale getirme, doğal çevreye uygun spor dalları geliştirme ve doğanın keşfi için rekreatif bölge düzenleme, küçük şatoları ve köy evlerini yeniden düzenleme gibi çok sayıda konunun hepsi kırsal turizmin etrafında, onun gelişmesini sağlamak üzere, bir zincirin halkaları gibi birbirine bağlanmıştır.

İspanya'da ekonomisi tarıma dayalı ancak kriz içinde olan Cuenca kantonundaki kırsal yerleşmeleri (25 köy ve 8 yerleşme çekirdeği) kalkındırmak ve göçü önlemek üzere oluşturulan projede, kırsal turizm de yer verilmiştir. Tarımı yeniden yapılandırma gayretlerinde, yeni alternatifler üretilmesi gündeme geldiğinde, bölgenin doğal kaynaklarının değerlendiril-

dirilmesi fikri ortaya atılmıştır. Böylece projenin ek-senini, Buendia barajının yakınlığı sayesinde u sporları ile dağlık rölyefe bağlı olarak yamaç paraşütü sporuna dayanan, kırsal turizm oluşturmuştur. Ayrıca, halk kültürüne yeniden canlılık verilmesi amacıyla nakış ve sepetçilik geleneğinin yaşatılmasına karar verilmiştir. Bugün 3 restoran ve bir otelin yapımı öngörülmektedir. Görülüyor ki İspanya’da kırsal turizm, boşalmakta olan küçük kırsal yerleşmeler için önemli bir çekiciliktir.

Kırsal mirasın korunması konusunda, Galiçya sınırında Asturias’lerin doğusunda Taramundi beldesinde geliştirilen bir proje, güzel bir örnektir. Yörede yaşayan 1120 nüfus, 53 yerleşme çekirdeğine (en büyüğü 230 kişi, diğerleri 10-20 kişi) dağılmış olup, yerleşme dokusu son derece seyrek. Başlıca ekonomik etkinlik hayvancılıktır. 1983 yılında yerel otoriteler, bölge valiliği ile biraraya gelerek, beldenin gelişme olanaklarını analiz ettiklerinde, turizmin geliştirilmesine karar vermişlerdir. Bir kırsal turizm projesi hazırlanmış ve 17.yüzyıla ait bir binanın otel (12 oda, sauna, pub, yemek salonu) olarak hizmete açılması sağlanmış, daha sonra eski evlerin yeniden düzenlenmesiyle, 55 yatağa ulaşılmıştır. Ayrıca su dağıtımı ve çöp toplanması gibi belediye hizmetleri arttırılmıştır. Açık hava rekreasyon etkinlikleri ve yürüyüş yolları düzenlenmiş, birer kırsal miras olan değirmenler ve ambarların restorasyonuna gidilmiştir. Önemli bir promosyon çalışması olarak broşürler bastırılarak çeşitli yarışmalara katılmıştır. Özel girişimciler köy evlerini turistik kullanıma hazır hale getirerek restoran hizmeti vermeye de başlamışlardır. Beldenin kültür merkezinde demircilik el sanatına ilişkin bir sergi ve ayrıca bir demirci atölyesi açılarak, çeşitli ürünler yapıp, satılmaya başlanmıştır. Bütün bu işler için 40 kişi istihdam edilmiştir. El sanatlarını üreten esnafı bir birlik altında toplayan çalışmalar vardır. Bu girişim sayesinde kalitenin artacağına inanılmaktadır. Beldenin el sanatlarını simgeleyen bir logo (bıçaklar, çakılar, bakır, ağaç, peynir, reçel, bal, dokumacılık) yaratılmıştır. Projenin bölgesel yankısı çok önemlidir. Çünkü, 40 kadar başka alt projeyi de peşinden sürüklemiştir. Bunların çoğu, eski konutların iyileştirilmesini içermektedir (Uget Dossier R.E.D.).

İspanya’da doğa parklarının ekolojik potansiyelinden kaynağını alan turizm gelişmelerine bir örnek, Andalousie (Endülüs) bölgesindeki Cazorla, Segura ve Las Villas Doğa Parkı verilebilir. Bu doğa koruma alanı yaban hayatı ve flora yönünden çok zengindir. Bölgede turizmin gelişimi 1970’lere doğru kamp kurmak üzere gelen ziyaretçilerle başlamıştır. Aynı

zamanda bölge valiliğinin girişimleriyle, 1960’ların ortalarından itibaren yerel ekonomiyi canlandırmak üzere çiftlik turizmi teşvik edilmiştir. 1986 yılında ise Cazorla, Segura ve Las Villas Doğa Parkı kurulmuştur. Bölge için hazırlanan ekonomik kalkınma planında (Plan de Actuación) talebi karşılamaya yönelik turistik altyapıyı geliştirmek ve yaymak en büyük hedefi oluşturmaktadır. Bölgedeki 23 belediye de 55 konaklama birimi (otel, apart otel, hostel, pansiyon) ve 11 kamp alanı bulunmaktadır. Parka her sene yaklaşık 1.000.000 civarında ziyaretçi gelmekte olup, bunların yarısı güneybirlikçi, % 98’i İspanyoldur. Sonuç olarak İspanya’nın bu bölgesinde bir doğa parkı yaratılması, turizmin gelişmesine çok büyük etki yapmıştır. Park, bir taraftan yatırımları harekete geçirirken, diğer taraftan da turistik altyapının gelişimine yardımcı olmuştur. Asıl önemli işlevi ise, bölge insanlarının ekonomik düzeyini yükseltmek ve doğal çevreyi korumak üzere planlamayı ve korumacılığı empoze etmesidir. Doğa park günümüze kadar, turizm alanında hedeflenen hizmetleri yerine getirmiştir. Bundan sonra gelecekteki yönlendirilmeler için yeni değerlendirmelere ihtiyaç vardır. Üzerinde en fazla durulan konu; çevreyle uyumlu ve ekolojije dayalı kırsal turizmin geliştirilmesidir (Eden 1996).

AVUSTURYA’DA KIRSAL TURİZM

Avrupa’da, kırsal turizmin geleneksel biçimde uygulandığı en eski ülkelerden birisi de Avusturya’dır. Avusturya’nın dağlık yapısı, bu ortamın dağ turizmi, kış sporları turizmi, kırsal turizm gibi turizm türleriyle çok canlı bir şekilde kullanılmasını beraberinde getirmiştir. Diğer bir ifadeyle, bu ülkede kırsal mekan ile turizm arasındaki bağlar her zaman güçlü olmuştur. Ortalama olarak her beş avusturyalıdan birinin tatilini kırsal bölgelerde geçirdiği bilinmektedir (Cavaco 1995).

Avusturya, kırsal turizmin Avrupa’da en iyi şekilde organize edilerek yürütüldüğü ülkelerin başında gelir. Bu alanda çalışan örgütlerden birisine örnek olarak, 36 köyü içine alan “yeşil köyler” örgütü verilebilir. Bu örgüt, kendi pazarını kendisi yaratmakta ve her konudaki düzenlemeyi kendi bünyesi içinde yapmaktadır. Yeşil Köyler çatısı altındaki köylerin hepsi belirli bir standarda uymak zorundadırlar. Bunlar arasında; ekolojik standartlar (hava kalitesi ve gürültü açısından köyün otoyoldan en az 3 km içerde olması, birinci kalitede içme suyu, bisiklet parkurları, tarım ve ormancılığın gelişmiş olması, yerel çiftlik ürünlerinin satışı, gereksiz ambalajdan kaçınma, boş zaman etkinliklerinin çevre dikkate alınarak planlanması, geriye dönüşümlü atıklar vb.), mimari

ölçütler (maksimum 3 kat, eski ve yeni konutların uyumu vb.), sosyal ve turistik standartlar (köy nüfusunun en çok 1500 kişi olması, ikinci konutların oranının % 25'i geçmemesi, büyük oteller yerine küçük oteller, turizmi seven köy toplumu, turistlerin gereksinimlerini karşılayacak altyapı vb.) başta gelmektedir (Williams ve Shaw 1996).

Günümüzde Avusturya'da, köylerde ve çiftliklerde sürdürülen kırsal turizm, özellikle büyük kent yakınları ile dağlık bölgelerde yaygınlık kazanır. Avusturya'da çiftlikler 109.000 turistlik yatak sağlar ve bu rakam, ülkedeki tüm yatakların 1/6'sını oluşturur. Çiftliklerin % 7.5'i turistik konaklamaya açılmış olup, dağlık bölgelerde bu oran çok üstüne çıkarılır. Bu potansiyeli ile kırsal turizm, Avusturya'da gelişmiş bir turizm türü olduğunu kanıtlamaktadır.

İNGİLTERE'DE KIRSAL TURİZM

İngiltere'de kişilerin kırsal turizm ve günübirlik kırsal rekreasyonel etkinliklere katılma oranı çok yüksektir. 1991 yılı rakamlarına göre, her dört İngilizden üçü, kısa veya uzun tatillerinde (boş zamanlarında) kırsal alanlara gitmiştir. Kırsal turizmde çiftliklerin kullanılması hayli yaygındır. 1990 yılında bu oran % 20'dir. Çiftliklerin % 9.5'i tam konaklama hizmeti vermekte, % 5.5'i boş zaman aktiviteleri sunmakta ve % 4.5'inde ise binicilikle ilgili hizmetler verilmektedir (Cavaco 1995). İngiltere'de kırsal alanlarda gerçekleştirilen bir diğer turizm türü de akarsu turizmidir (özellikle Norfolk ve Broads'da). Ayrıca, İskoçyalılar çok sayıda ulusal ve bölgesel doğa parkını (çoğu göller bölgesinde) yeşil turizme açarak, hafta sonu yürüyüşçüleri veya kısa süreli konaklamaya gelenler için sınırsız olanaklar sunmaktadır (Manus ve Diğerleri 1995).

İngiltere'de 1993 yılında, Nisan-Ekim ayları arasında kırsal alanlara 590 milyon ziyaret yapıldığı, yıllık rakamın ise 1 milyar ziyareti bulduğu açıklanmıştır. Buralardaki en popüler boş zaman etkinlikleri arasında yürüyüş, açık hava sporları, dağ bisikleti, piknik, arabayla gezinti vb. yer almaktadır. Öte yandan çevreyle doğrudan ilgili golf, özel tasarım parklarını ziyaret, son moda rekreasyonel etkinlikler (yamaç paraşütü, tırmanma, yelken, bisiklet, binicilik vb) çok sayıda turist tercih olmaktadır. (Williams ve Shaw 1996).

İngiltere'de kırsal turizm, ülkenin ikinci önemli turizm alanı olan West Country'de (birincisi Londra) en fazla yaygınlık gösterir. İngiltere'nin güneybatısındaki bu bölge, yumuşak iklimi, bozulmamış kıyıları, kumsalları, hafif engebeli kırsal coğrafi görünümü

ile yürüyüş, ata binme, çiftlik turizmi gibi etkinliklerin uygulanmasına olanak verir. Bu kesimdeki konaklamanın büyük kısmı (% 75), 10 odadan daha az odalı tesislerde gerçekleşir. Tatile çıkan britanyalıların % 75'ini, yabancı turistlerin de % 50'den fazlasını çeken bu kırsal bölgede turizm, Temmuz-Ağustos aylarında yoğunlaşır (Özgüç 1998).

Galler'de hafta sonu köy tatilleri, İngiltere'de kırsal turizm anlayışı ile başlatılan yeni bir uygulamadır (Manus ve Diğerleri 1995). Bu girişimde yer alan projelerden biri Eardesley Herefordshire'de başlatılmıştır. Tarımı çeşitlendirme, işsizlik, nüfus azalması ve ekonomik nedenli kaygılar, kırsal alanlarda bu tür girişimleri beraberinde getirmiştir. Diğer taraftan günümüzde özel etkinlik tatillerine olan talebin giderek artması da bu konuda önemli rol oynamıştır. Kısacası yöredeki ekonomik sıkıntıların çözümlenmesi sürecinde ve turistlerin isteği doğrultusunda kırsal turizme yönelinmiştir.

Galler Turizm Bakanlığı himayesinde, köy koordinatörleri ve köy acentaları kurularak ortak çalışmalara 1992'de başlanmıştır. 1993 yılında 6 köyü kapsayan bir proje hazırlanmıştır. Bu projede kırsal turizme açılacak köylerin ortalama 1.000 nüfuslu (1.500 kişiyi aşmamalı) olması, bakanlık tarafından uygunluğu saptanmış en az 20 yatağın (köy içinde veya 3 mil yarıçapındaki alanda) bulunması, koordinatörlerin oluşturulması, çevreyi tanıyan rehberlerin ve eğlence animatörlerinin görevlendirilmesi öngörülmüştür. Ayrıca köy seçiminde güzel manzaralara, tarihi ve kültürel değerlere dikkat edilmiş, köylerin el sanatı atölyeleri ve gezi yerlerine sahip olması tercih nedeni olmuştur. Yerel halkta bu yöndeki girişim için büyük bir istek söz konusudur ve bir kısmı bakanlığın açtığı eğitim kurslarına katılmıştır. Koordinatörler, rezervasyon, günlük yönetim gibi işler için küçük bir ücret almakta, bir gezi paketi konaklama + yemek + rehberlik + eğlenceden oluşmaktadır. Projeyi ilk iki yıl içinde bakanlığın yönetmesi, sonra yalnızca danışmanlık görevi yapması kararlaştırılmıştır. Bu kırsal turizm etkinliğinin tanıtımı için dergilerde reklam kampanyası (özellikle 45 yaşın üstündekiler hedef alınarak) ve fuarlara katılma, köy tanıtım broşürlerinin yayınlanması sağlanmıştır.

Galler'de hafta sonu köy turizmi paket programında; cuma akşamı çiftlikte veya köy konağında verilen bir yemek, cumartesi günü rehberler eşliğinde çevre turları, kişilere ilgi alanlarına göre yerel etkinlikler (el sanatları gibi) sunulmakta, tatil pazar günü öğle yemeği ile sona ermektedir. Tüm yemekler, yerel ürünlerden ve köy mutfağı örneklerinden oluşmaktadır. Köyleri ziyaret edecek turist sayısının, mi-

safir ve ev sahipleri arasında kişisel ilişkilerin kurulabilmesi açısından ortalama 14 kişiyi geçmemesi kuralına bağlanmıştır. Böylece ziyaretçiler, çiftçilerin evlerinde kalarak köy hayatının tadını çıkarmaktadırlar. Gelenlerin çoğunun emekli olması dolayısıyla Eylül ve Ekim ayları yaz aylarından daha çok rağbet görmektedir.

Proje çerçevesinde yapılan ortak işlerle, köyler arasında uyum gerçekleşmiş, yerel nüfusun ziyaretçilerle tanışması sonucu onların hayat tarzlarını öğrenme olanağı doğmuştur. Galler'de köy tatili, diğer tatil türlerine göre yeni bir girişim olduğu için rekabetten kaçınılması ve küçük, kaliteli projeler üretilmesi üzerinde durulmaktadır. Yönetim konusunda; tam gün çalışan bir koordinatör, birer danışma ve rezervasyon bürolarının hizmet vermesi planlanmıştır. Galler'deki bu deneyim hakkında, ilk senenin sonunda, 6 köyün koordinatörlerine anket uygulanarak, faydalar, sorunlar, yönetim, standardı koruma, gelecek, planlama, eğitim, köy seçimi, fiyatlar gibi konularda görüşler alınmıştır. Bu projede yapılanları değerlendirme çalışmasının, benzer projeler hazırlayacaklara değerli bir kılavuz olacağına inanılmaktadır (Manus ve Diğerleri 1995).

İngiltere'de yatak + kahvaltı (breakfast) modeliyle yaklaşık 107.000 kırsal yatak kullanılmaktadır. Bu hizmeti veren evlerin adresleri ve gereken bilgiler yalnızca yerel ve bölgesel enformasyon broşürlerinde bulunabilmektedir. 1991'de yılda 140 günden fazla açık kalan bu tip evlerin özel bir vergiyle devlete bağlanması uygun görülmüştür. Çünkü, bu işi fırsat bulduğunda yapanlar ile profesyonelce uygulayanların birbirinden ayrılması gerektiğine inanılmaktadır (7).

İngiltere'de bazı görüşler, kırsal turizmin doğayı tahrip ettiği yönündedir. Zıt görüşte olanlar ise; kırsal turizmin çok az alan kullandığını, buna karşın çok fazla gelir getirdiğini savunmaktadır. Nitekim, Devon kenti kırsalında 1973 yılında tarımda 2.250 kişi istihdam edilmiş iken, daha sonra kırsal turizm yoluyla istihdam 38.800 kişiye ulaşmıştır (Middleton 1982).

SONUÇ

Kırsal turizmin çeşitli uygulamalarını Avrupa'daki bazı ülkelerden örnekler vererek açıklamış bulunuyoruz. Bu makale çerçevesinde ele alınan beş ülke dışında, başka ülkelerde de kırsal turizmin yapıldığını söylemeye gerek yoktur. Öte yandan, örnekler verdiğimiz ülkelerdeki kırsal turizme ait bilgilerin de ayrıntıya inemediği bir gerçektir. O halde burada önemli olan, bazı sonuçlar çıkarabilmektir. Ülkelerin hepsinde kırsal turizm adına ortak noktalar bulun-

bildiği gibi, ülkesel, bölgesel ve yöresel ölçekte doğa ve kültürün birtakım farklılıklara sahip oluşu, bu turizm türüne bakış açısını ve uygulamalarını da farklı kılabilmektedir. Sonuçta Avrupa'da kazanılan deneyimlerden yola çıkarak, kırsal turizmin nasıl yapılması gerektiği hususunda bazı görüşler ve öneriler sunmak mümkündür. Böyle bir yaklaşımın ise, başta da belirttiğimiz gibi, ülkemiz için kırsal turizmin doğrularını göstererek, başlanılmasına aracı olmaya, mevcut uygulamalardaki yanlışların farkına varılması sağlamaya yardımcı olacağına inanıyoruz.

Avrupa'da bazı ülkelerde uzun yıllardan beri, bazılarında ise yakın yıllarda görülmeye başlayan kırsal turizm, aşağıdaki gerçekleri gözler önüne sermektedir:

Kırsal turizm, özellikle nüfusun az olduğu (hatta göçlerle boşalmakta olan), ekonomik sıkıntıların yaşandığı dağlık-tepelik iç bölgelerde devreye sokulan bir turizm türüdür. Başlangıç noktasını köy veya çiftlik gibi herhangi bir kırsal yerleşim birimi oluşturmaktadır. Ancak bazı durumlarda doğal peyzajın eşsiz güzelliklere sahip olması ve birtakım sportif etkinliklerin (kayak, rafting, bisikletli-yaya-atlı geziler, yüzme, balıkçılık, yamaç paraşütü vd) uygulanmasına olanak vermesi, hem bu potansiyelin değerlendirilmesini, hem de köylerin kalkınmasını hedef alan uygulamaları gündeme getirmektedir. Bu ikili amaç doğrultusunda doğa turizminden kırsal turizme yaklaşılmaktadır. Önemli olan, kırsal yerleşmelerin turizme açılması ve ondan katkı görmesidir.

Kırsal turizmin başlatıldığı yerleşmelerde veya yörelerde, eskiden varolan tarım, hayvancılık, ormancılık, el sanatları gibi etkinlikler kesinlikle bir tarafa itilmemektedir. Çünkü kırsal turizmin onlara, onların da kırsal turizme ihtiyacı vardır. Bazı uygulamalarda tarımın ve hayvancılığın kırsal turizm sayesinde canlandırıldığı, verimli hale geldiği ortadadır. Kırsal el sanatları, mutfak, mimari gibi geleneksel kültür mirasının öğeleri ise, geleceğe aktarılmalarm büyük ölçüde kırsal turizme borçlu olmaktadır.

Kırsal turizmin en önemli işlevlerinden birisi de kırsal göçü önlemedeki etkinliğidir. Ekonomisi zayıf yörelerde nüfusun göçü kaçınılmaz bir olgudur. Göçü engellemenin başlıca yolu ise, geçim kaynaklarını iyileştirmek veya çeşitlendirmek, sosyal refahı arttırmaktır. Bu nedenle turizm, kırsal alanlar için kurtarıcı görevi üstlenmektedir. Kırsal turizmde konaklama ve diğer hizmetler çoğunlukla küçük aile işletmelerinde veya kır otellerinde gerçekleştiğine göre, aile bireylerinin hepsine iş olanağı doğmaktadır. Özellikle de kadının aktif biçimde birtakım görevler üstlenerek turiste bire bir hizmet etmesi ve para kazanması, toplum içindeki statüsünü sağlamlaştır-

maktadır. Kırsal ekonomik sektörlerin hiçbirinde turizmde olduğu kadar, kadın ön planda değildir, yöneticiliği yoktur ve yabancılarla iletişim kurması hiç bu denli gelişmiş değildir. O halde kırsal alanlarda toplumsal ve ekonomik kalkınma bazında turizmin bu işlevi göz ardı edilemeyecek derecede büyüktür.

Kırsal turizmin herhangi bir alanda başlatılmasının başlangıç noktasını, tesadüfler veya kendiliğinden gelişen olaylar değil, bilinçli ve planlı girişimler oluşturmaktadır. Bu demektir ki kırsal turizm bir ekip, bir örgütlenme işidir. Bunu kim, nasıl organize edecektir? Sorusuna birkaç yanıt verilebilir. Birincisi, o yörenin kalkınmasında kırsal turizme ihtiyacın olduğuna inanılmasıdır. O halde yörenin kalkınması, planlanması, düzenlenmesi gibi konularda görev yapan herhangi bir kuruluş için başına geçerek, kendine bağlı çalışacak bir alt kuruluşu kurmakla işe başlar. Sonrasında, uzmanlık alanlarına göre uzmanlar ve köylüler elele vererek çalışmaya girişirler. Bir başka organize olma biçimi, köylülerin veya çiftlik sahiplerinin kendi aralarında birleşerek yerel bir örgüt (dernek) kurmaları, sonra da bölge veya ülke çapında kendilerine en yakın bir ulusal derneğe, federasyona üye olmalarıdır. Örnek verdiğimiz tüm ülkelerde bu iki tür yapılanmaya göre bir sistem kurulduğunu ve başarıya ulaşıldığını görmekteyiz.

Kırsal turizmin başarısına kadar, örgütlenme kadar önemli olan başka bir nokta da plan, proje ve programlarla bu işin yürütülmesidir. Bunların hazırlanmasında ve uygulanmasında çok titiz davranılmaktadır. Sözgelimi, bir proje yalnızca kırsal turizm sınırları içinde yapılmamakta, diğer sektörleri de içine alan ve yakın çevresiyle birlikte değerlendirilen entegre bir proje olmaktadır. Bu projelerin aşama aşama izlenmesi ve bittiğinde de sonuçlarının tartışılması ise kırsal turizme ayrı bir güç vermektedir. Kırsal turizmin nasıl sahiplenildiğini göstermek üzere; örnek olarak Uluslararası Kırsallık-Çevre-Kalkınma Derneği (R.E.D.) verilebilir (8).

Avrupa'da kırsal turizmin bu denli yaygınlaşmasında kentli nüfusun fazlalığı, kentlerde yaşamın getirdiği sıkıntılar önemli birer etkidir. O halde bu insanlara kentlerde bulamadıklarını (ya da yitirdiklerini) yaşatmak şarttır. İşte kırsal turizmin esprisinde varolan doğayı korumak, eskiyi yaşatmak, basitlik, sessizlik, dostluk, gibi kavramlar böyle doğmuştur. Bunların hepsini köylerde bulmak mümkündür. Ancak asıl önemlisi, turizmin köy alanlarına yerleşmesinden sonra da bunların devamını sağlamaktır. Avrupalı yıllarca aynı köye gitse bile yine aynı eski evi, eski çarşığı ve temiz doğayı bulabilmektedir. Bu, sürdürülebilir turizm anlayışının eseridir. Köylerin

özgünlüğünü koruyabilmesi için, bir köyün hafta sonu ağırlayabileceği turist sayısının hesaplanarak ona göre rezervasyonların yapılması, bize ciddiyetin boyutunu göstermektedir.

Kırsal turizmde tanıtım çok önemli bir konudur. Kırsal turizme açılan köyler, tanıtımlarını, broşür, kitap, rehber, harita, gibi yayınlar yoluyla yaptıkları gibi, dernekleri vasıtasıyla da çeşitli festival ve fuarlara katılarak, promosyona yönelik çalışmalarla sürdürmektedirler. Sözgelimi, buralarda yerel ürünlerin satışını yaparak, reklam filmleri göstererek müşteri çekmektedirler.

Kırsal turizmde, turiste sunulan hizmetler arasında rekreasyon ve animasyon ağırlıklı etkinliklerin çok büyük yeri vardır. Bunların çeşitliliği oranında, turist sayısı, kalış süresi ve doluluk oranı artar. Bir de tek bir etkinliği (golf, su sporları, dağ sporları vb) kendine mal edip, onunla ünlenen çiftlikler veya köyler vardır. Bu uzmanlaşmaya sahip olan yerleşmeler zamanla bir ağ kurarak, turistlere tatillerinde, bir paket program dahilinde farklı mekanlarda değişik hazlar yaşatabilmektedirler. Böylece, bir yer kırsal turizmde açılırken turiste sunulacak etkinliğin türüne, yakın çevredeki diğer köylerden farklılık taşımasına dikkat edilmektedir.

Kırsal turizmin gereği olarak önemli konulardan biri de, kitle turizminin dışında kalmasıdır. Bu özelliği, onun turistik yoğunlaşmayı engellediğini de göstermektedir. Basit bir çiftlikte 3-4 oda, bir yol boyu pansiyonunda 2-3 yatak veya bir çiftçi ailesinin evindeki 5-6 misafir yatağı, konaklamaya açılabilmesine göre, hem ailelere ek kazanç sağlamakta, hem de gelenlerle aralarında sıcak ilişkiler kurulmasına olanak vermektedir. Bunu başka hiçbir turizm türünde bulmak mümkün değildir. O taktirde kırsal turizmin kır ve kent kültürünü buluşturma-bütünleştirme gücünü kabul etmek gerekir. Bunun ötesinde farklı ulusların sahip olduğu değişik etnik yapılar, kırsal turizmin uluslararası bir turizm hareketi olmasını önmüzdeki yıllarda daha da pekiştirecektir.

DİPNOTLAR

(1) Fransa'da nüfusu 10.000 kişiden az olan ve en az bir konaklama ve eğlence donatımına sahip olan yerleşmeler "Yeşil Tatil Köyü" adını alabilirler. Bu alanda kurulmuş bir dernek 485 kırsal yerleşmeyi içine almaktadır. Derneğin doğduğu yer olan Sarthe ve çevresi yeşil tatil köylerinin yoğun olduğu yerdir.

(2) Bunlardan yalnızca Fransa Ulusal Kır Pansiyonları Federasyonu'na yaklaşık 45.000 pansiyon bağlıdır ve içinden 3800 tanesi belediyelerin mülkiyetindedir. Federasyon bünyesinde 1990 yılında 21.5 milyon geceleme gerçekleşmiştir. Pansiyonlarda ortalama kalış süresi iki haftadır. Müşterilerin 3/4'e yakını Fransız olup, onların da çoğu serbest meslek sahibi, öğretim elemanı, orta gelirli ve 30-55 yaş grubu kişilerden oluşmaktadır (CCE 1993).

(3) Kır otellerinin % 76'sı eski binalar olup, I.Dünya Savaşı'ndan önce yapılmışlardır. Ancak sağlam ve konforludurlar. Bütün yıl açık olan kır otellerinin 2/3'ü köylerin içinde yer almakta, lokanta ve kafe hizmeti de vermektedirler. Ne yazık ki sayıları giderek azalmaktadır. Ayrıca valiliklerin yönetiminde 600 kadar tesis yaklaşık 5.000 odasıyla kurhanları olarak hizmet vermektedir (Kültür ve Turizm Bak.1983). Fransa'da düzenlenmiş yaklaşık 2200 çiftlik kampingi mevcuttur ve bunlar 876.000 çadırılık yer kapasitesine sahiptir (CCE 1993).

(4) Kırlarda uzun yaya yürüyüşleri yanında atlı geziler de yaygın olup, 200.000 lisanslı 500.000 potansiyel biniciye sahiptir. Bisikletle dolaşma 1982'den beri VTT tarafından organize edilmeye başlanmış olup, bugün 300.000 üyesi vardır. Kırlarda motosikletli veya otomobilli geziler, birer açık hava etkinliği olmasına rağmen, diğerleri kadar ilgi görmektedir.

(5) Bir başka kaynağa göre ise, İtalya'da yaklaşık 10.000 kırsal pansiyon turizmin hizmetindedir. 1990 yılında çiftliklerde 450.000 kişi konuk edilmiş, 4.500.000 geceleme sağlanmış. Ortalama kalış süresi 10 gündür. Gelenlerin % 35'i Kuzey İtalya'dan, % 25'i yabancı olup, yaş grubu 30-40 yaş arasındadır (CCE 1993).

(6) İspanyol turistlerin tatillerinde tercih ettikleri yerlerin dağılımında; % 55 oranında deniz kenarları, % 19 oranında iç bölgelerdeki küçük kasabalar ve % 16 oranında dağlık alanlar başta gelmektedir. İspanyollar arasında hala birinci sırada (% 32) aile-arkadaş yanında konaklama gelmekte, otellerde kalanların oranı ise ancak % 25'leri bulmaktadır. İspanya'da kırsal alanları tatillerinde tercih edenlerin yaklaşık yarısı 30-50 yaş grubundandır ve % 80'i aileleri ile tatile çıkmakta ve % 87'sini ilk ve orta öğrenimli kişiler oluşturmaktadır. Bu yönüyle İspanyolların da İtalyanlar gibi kırsal turizmi aile ve yetişkin turizmi olarak kabul ettikleri görülmektedir. İspanyol turistler arasında, kırsal turizmde "sadakat" oldukça yüksektir. Turistlerin % 71'inin düzenli olarak aynı yere gittikleri belirlenmiştir (ekonomik nedenler ve aile bireylerinin isteği üzerine). Gidilen yerlerde, çoğunlukla pasif dinlenme ağır basmakta, ayrıca eski arkadaş ve aile bireylerinin ziyareti ile yürüyüşler en fazla yapılan etkinlikler arasında yer almaktadır.

(7) Çiftlikte konaklama konusunda "Farm Holiday Bureau (Çiftlik Tatili Bürosu) 1989 yılında 15.000'den çok konaklamayı organize etmiştir. Bu büronun çatısı altında 1.260 kadar kırsal pansiyon, 18 binicilik çiftliği, 86 çiftlik kampingi bulunmaktadır. Turizme açılmış tarımsal işletme sayısı 1.000 tanedir. Müşterilerin % 90'ı İngiliz, % 10'u yabancıdır (Pasqualin et Jacquot 1992).

(8) R.E.D.; uluslararası düzeyde birleşmeye gidilerek, Belçika'nın Attert kentinde 1980 yılında Avrupa Konseyi'ne danışman organ olarak kurulmuş, günümüzde 3 çalışma grubuyla birçok ülkede (Kuzey: Belçika, Lüksemburg, Almanya, K.Fransa, Akdeniz: İtalya, G.Fransa, Yunanistan, Atlantik : İspanya, Portekiz, İngiltere) çalışmalar yapmaktadır. Bunlar arasında kırsal turizmi de hedefleyen şu aktiviteler yer almaktadır : Avrupa kırsal kalkınma ağını kurma, Avrupa çapında projeler hazırlanmasına yardım etme, aylık yayınlar çıkarma, uygulamalı araştırmaları yönetme, uluslararası sergi, seminer, toplantı ve konferanslar düzenleme.

KAYNAKÇA

Bilanges, J.P.(1990). *Géographie Touristique de la France*. Paris: Etude de Thématique.

Bonneau, M. (1984). *Tourisme et loisirs en milieu rural en France: Bilan de trente années de recherches géographiques. Revue de Géographie de Lyon.*, (1-2): 51-61.

Cavaco, C. (1995). *Rural tourism: The creation of new tourist spaces. European Tourism: Regions, Spaces and Restructuring* (Ed. by A. Montanari and A.M. Williams): 127-149. West Sussex: by John Wiley & Sons Ltd.

CCE (1993). *Pour Une Signalétique Européenne Harmonisée Dans le Domaine du Tourisme Rural et Analyse des Circuits d'Information de Distribution et de Vente*. CCE DG XXIII, Unité Tourisme. Luxembourg.

CE (1994): *Eurotourisme, Culture et Ruralité (48 projets cofinancés par la Commission Européenne en 1992)*. CE DG XII, Unité Tourisme. Luxembourg.

Collection Hôtels et Tourisme (1990). *Le Tourisme en France*. Paris.

Eden, J. (1996). *The Natural Park of Cazorla, Segura and Las Villas : A Case-study of Tourism Development in a Rural Area. Tourism in Spain* (Ed. by M.Barke and the others): 375-400. UK: CAB International.

Guide Iter (1998). *Italia Agritur. 1900 Aziende agrituristiche per le vostre vacanze nella natura*. Roma: Edizione Iter.

Kültür ve Turizm Bak. (1983). *Turistik Düzenleme*. Kültür ve Turizm Bak. Eğitim Dairesi Başk. yay.: 49. Ankara.

Longin,G. (1985). *Les fermes du bon accueil. L'express*, Ainsı va la France (Ed. R. Steele et J. Gaillard). Paris: CLE International.

Lozato-Giotart, J.P.(1987). *Géographie du Tourisme*. Paris: Masson/Coll.Géographie.

Manus, P.Mc.and the others (1995). *Country village weekend breaks : experience in Wales. Tourism Management*, 16 (2):139-142.

Middleton, V.T. (1982). *Tourism in rural areas. Tourism Management*. 3 (1): 52-58.

Osouf, S. (1989). *Les chemins ruraux et leur exploitation touristique.L'exemple de la Seine-Maritime. Mémoire de Maîtrise*. (Université de Rouen): 41-47.

Özgüç, N. (1998). *Turizm Coğrafyası*. İstanbul: Der Yayınları.

Pasqualin, J.P.et Jacquot, B. (1992). *Tourisme en Europe*. Paris.

Richez, G. et Richez-Battesti, J. (1991). *Les activités sportives de pleine nature dans l'espace rural Corse. Méditerranée*. 72 (1): 21-31.

Soykan, F. (1999). *Doğal Çevre ve Kırsal kültürle Bütünleşen Bir Turizm Türü : Kırsal Turizm. Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi* (10), Mart-Haziran 1999: 67-75.

UGET, Dossier R.E.D. (-). *Agriculture, Environnement et Tourisme Rural*.Attert.

Williams, A. and Shaw, G. (1996). *Tourism, Leisure, Nature Protection and Agri-tourism: Principes, Partnerships and Practice* (Sourcebook). Exeter

Gönderilme tarihi: : Şubat 2000

Değerlendirme : Şubat 2000

Düzeltilme : Mart 2000

Kabul : Mayıs 2000

Doç. Dr. Füsün Soykan, Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Bornova, 35100 İzmir

E-mail: F.soykan@edebiyat.ege.edu.tr